

DE KUNST VAN HKU

Lectoraat Kunst en Professionalisering

JAARPLAN 2017

Pre- ambule

In mijn proefschrift en ook in de eerste twee jaren van het lectoraat ging de aandacht vooral naar het doen, ervaren en belevend verkennen van het muzische. Dat kwam tot uiting in de interactie met docenten, het ontwikkelen van werkvormen en valt ook goed na te lezen in het boek 'Blad'. Wat betekent het muzische in de professionele praktijken van docenten en trainers? Dat was de leidende vraag die werd uitgewerkt in de vier onderzoeksthema's:

- de docent als maker
- connecting conversations
- performative research
- muzisch leiderschap en organisatieontwikkeling

Nu met mijn openbare les en de uitwerking van de drie stemmen heb ik het concept Muzische Professionalisering verder ontwikkeld richting 'Professionalisering'. Met dat concept wil ik de tweede helft van deze lectoraatsperiode vorm geven met een sterker accent op de aansluiting met professionalisering (discours en praktijk). Voordat ik de verschillende plannen en projecten voor 2017 noem vat ik hier eerst de kern samen waar ik nu sta.

Muzische Professionalisering.

Drie stemmen de ruimte geven waarin '**maken**' een terugkerende term is.

- *Professionele eigenzinnigheid* (en tegenkracht) aanwakkeren door de Voice of the Artist. De kracht van '*iets nieuws maken*' door door de bestaande gewoonten te breken. Maken als interventie. De uitwerking daarvan breng ik met **vertellen** in verband. Je bronnen kennen. Jezelf op het spel durven zetten. Opvoering maken van wat je te zeggen hebt. Inclusief onzekerheid, unskilled mogen zijn, niet-weten, verlangen, vervoering en tragiek die daar aan vastzit.
- *Denken door te maken* aanwakkeren als een onderzoekende houding, als een Voice of Inquiry, Mijn verhaal over praktijkmomenten verzamelen en praktijken tonen, past bij een ambachtelijke benadering van **maken** zoals Sennett dat heeft laten zien. Aandacht voor lichamelijke, materialiteit (spullen) en plekken in het 'maken' van reflectie. En ook voor de persoon van de maker.

DE KUNST VAN HKU

- *Co-creatie en samen werken* letterlijk opvatten als ‘*samen maken*’. Daarin de Voice of the Practice ruimte geven. Dat ‘wij’ in de praktijk (over grenzen van disciplines en specialiteiten) toelaten door manieren van werken en spreken als een ‘practice’ te doen. werk- en gespreksvormen als nieuwe rituelen. Hier ligt het verband met **spelen** voor de hand. (zie ook M.de Ronde proefschrift over speelruimte).

Deze uitwerkingen van ‘maken’ staan tenslotte muzisch gezien alle drie in het teken van ‘*publiek maken*’ en openbaar maken (public value). Wat dragen deze stemmen bij aan **delen**: gedeelde waarden, gemeenschappelijkheid in het werken in en tussen organisaties en het bijdragen aan maatschappelijke zichtbaarheid en relevantie.

De inzichten uit de openbare les over ‘**maken**’ werken door in de onderzoekslijnen:

Ad 1- Bij de docent als maker wordt duidelijker dat het dus wat makerschap om die drie uitwerkingen van maken gaat. In deze onderzoekslijn valt ook op dat het de (individuele) professional is die centraal staat. Wat betekent versterken makerschap, eigenzinnigheid en tegenkracht in ‘jouw’ praktijk?

Ad 2- Bij connecting conversations wordt duidelijk dat het maken en onderzoeken van vormen geen doel op zich is maar altijd dienstbaar aan de professional (lijn 1) en het professionele systeem, de organisatie, de samenwerking (lijn 4)

Ad 3- In het verder onderzoeken/ ontwikkelen van het begrip en de werkwijze die we Performative research noemen gaat het over steeds preciezer worden over dat maken. Wat is dat dan en wat draagt dat bij aan reeds bestaande methodologie? Ook daarin is het herkennen van die drie posities vanuit maken (artistry, inquiry en practice) een stevige vervolgstap.

Ad 4- wat muzisch leiderschap en organisatieontwikkeling betreft gaat het over de vraag hoe MP in praktijken kan doorwerken. Waar en hoe ontmoet de muzische invalshoek vanuit de kunst de taal en logica vanuit organisatie, organisatieverandering en ontwikkeling. En alle dynamiek die vanuit die kant gaande is: zelfsturing, nieuw leiderschap etc.

Welke vraag centraal?

Samen zijn deze invalshoeken uitdrukking van de centrale vraag van het lectoraat: hoe de muzische dimensie in onderwijs en opleiden te versterken? De uitwerking van Muzische Professionaliteit in de drie stemmen is een stap vooruit omdat we nu ten opzichte van het proefschrift dichterbij de professional kunnen komen die in de praktijk aan het werk is. Door het uitvouwen van ‘makerschap’ wordt een meer systematische uitwerking van professionaliseringsvragen en -opgaven mogelijk zonder het precaire en ongrijpbare van het muzische geweld aan te doen.

Hoe onderzoeken

In deze lijn en in de voorbereiding van de openbare les en daarna is een structureel partnership met *Manon Ruijters* (lectoraat Aeres op professionele identiteit, TG, VU) en *Daan Andriessen* (lectoraat methodologie HU) ontstaan om een nieuwe visie op professionalisering te ontwikkelen met de professional en het professionele

DE KUNST VAN HKU

handelen gesitueerd in de driehoek 1- praktijk van organisaties (Manon), 2- onderzoek, onderzoekend vermogen, onderzoekende houding (Daan) en, kunst, makerschap, muzische (Bart).

Wat we gaan doen is in 2017 een klein boekje maken. 'een rede van drie'. Daarin drie dingen uitwerken:

Het boekje dat de basis gaat leggen onder een langjarige samenwerking stelt zoals in de openbare les (maar nu een 'rede van drie') een drietal dingen op:

a- Een onderzoekagenda. Thematiseren van de driehoek, wat hebben de zijden elkaar te brengen? Welke vragen komen er uit voort? Hoe gaan we die in de projecten van onze respectievelijke lectoraten en de gezamenlijke projecten nader onderzoeken? Bv 'wat kan de focus op maken in de kunsthoek bijdragen aan hernieuwen uitbreiden van bestaande methodologie in de onderzoekhoek'? En hoe moet je dat dan doen? Hierdoor kunnen we werken aan het versterken van rigour en impact van de manier waarop we in het lectoraat Kunst en Professionalisering onderzoek doen. Op de as kunst en praktijk komen vragen naar voren over welke maakinterventies doe je wanneer? En over wat de 'voice of the artist' kan bijdragen aan het werken als professional in de praktijk?

b- Een adviesagenda welke onderwerpen zoals teamleren en vakgenootschap vormen kunnen (bij lectoraten of daarbuiten betrokken) organisaties zelf al mee beginnen? ntb

c- Een maakagenda. Welke concrete 'producten, trajecten' vallen er van ons samenwerkingsverband te verwachten. Daarin gaat het om o.a.: een mastertraject, repertoire voor professionals, werkplaatsmodel.

Klaar voor de Master

De belangrijkste openstaande ambitie in het vierjarenplan is het ontwikkelen van een Master aangewakkerd vanuit het lectoraat Kunst en Professionalisering. De stand van zaken in het lectoraat is nu zo dat PhD i.s.m. UvH klaar, openbare les gedaan, repertoire van manieren van werken ontwikkeld, eerste boek BLAD uitgebracht, platform Musework ontwikkeld, netwerk van betrokken docenten dwars door HKU opgebouwd, diverse trajecten ontwikkeld en groeiende betrokkenheid bij de Masters Kunsteducatie en Crossover Creativity. En dus structurele samenwerking HKU-HU-AERES in de driehoek.

De Master (of professionele opleiding) richt zich wat doelgroep betreft op a- leiderschap over professionals, b- professioneel leiderschap en c- leidinggeven door professionals. Daarmee de beweging versterken om professionalisering te situeren in het werk zelf.

Door traject van Master ontwikkelen aan te gaan alle vragen over 'aansluiting', 'inbedding', 'verantwoording', 'kwaliteit', 'toetsing', 'onderzoek', 'methodologie' op de agenda zetten.

Stand van zaken in HKU nu? Mondeling in te brengen.

Nu naar deel 2 van dit jaarplan: de agenda.

**nieuwe verbindingen
nieuwe toepassingen**

Postbus 1520 • 3500 BM Utrecht • hku.nl
T 030 233 22 56 • F 030 233 20 96 • KvK 41178974
IBAN NL70 ABNA 0218 4659 98

DE KUNST VAN HKU

II- Onderzoekagenda 2017

Doorwerking van de samenwerking met HU en Aeres is dat de rigour en impact van werken verder toeneemt als ook de doorwerking in de praktijk. Bovenstaande visie en vraagstelling werken we zoals ook eerder uit in en met de praktijken waar het lectoraat verbinding mee heeft.

Master Kunst Educatie- BvR docent

- Inzet is verder positioneren MP in het vak interdisciplinair maken. Daarna doorgaan met het aanbieden van de mogelijkheid van een groepje die hun afstudeeronderzoek verbinden.
- Thera Jonker, Nirav Christoph, Bart van Rosmalen en Annemarie Geerling vormen een groepje dat stap voor stap verdieping brengt in onderzoekvisie, manieren van reflecteren, relatie kunstenaarschap/docentschap etc.
- Annemarie Geerling als praktijkonderzoeker bij het lectoraat. Zij heeft een sterk fascinatie voor interdisciplinair maken.
- Gesprek met Guus Koemans aangegaan i.v.m. zijn belangstelling voor doorwerken op 'reflective practitioner' en van daaruit samenwerken met lectoraat Daan Andriessen.

Master Cross-over Creativity- BvR begeleidt een thinktank Connecting Conversations.

- Inzet is om met de Thinktank binnen de master een groepje te maken dat individuele onderzoeken gaat verbinden binnen het thema Kunst en Professionalisering. Bart zet in op expliciet uitwerken van de cross-over kunst en professionalisering met belangstellenden.
- Imara Felkers (HKU-docent o.a. master CC) als praktijkonderzoeker betrekken bij het lectoraat. Imara is bezig met proefschrift dat ook MacIntyre centraal stelt, zijn narrativiteit verder uitwerkt met Ricoeur en het concept 'spel' verder uitwerkt. Sterke verbindingen met MP.
- Melanie Kandelaars (HKU-docent kunst en media en master CC) is als praktijkonderzoeker bij lectoraat betrokken. Verder ingaan op het onderwerp samen werken tussen docenten.

School of Theatre- docent theater

De samenbindende vraag vanuit theater gaat over samen op laten gaan van teamontwikkeling/curriculumontwikkeling. Hoe kunnen verbindingen tussen docenten sterker worden en ownership van de opleiding en innovatie in de aanpak? Daaraan werken vanuit MP.

- vier praktijkonderzoekers. Anouk Saleming, Brechtje Wedman tweede ronde. Kwartet uitgebreid met Marco Oudemolenman, Wilfred Hermkens.
- Acteursopleiding 1 praktijkonderzoeker Carolien Dokter

DE KUNST VAN HKU

School of Music

De vraag van het conservatorium is hoe er een meer inclusieve cultuur kan ontstaan. Van oudsher eilandjes en aparte kringetjes. Twee onderzoekprojecten (ieder met meer massa dan tot nu toe de individuele projecten van docenten).

- Werkplaats Critical Response met Annemarie Maas en Cecile Rongen.
- Studio 118- ontwerp en praktijk van een onderzoekomgeving. Samen met Tet Koffeman, Falk Hübner, en collega lector Nirav Christoph.

ICON- internationaal meenemen van docenten van school of music naar twee seminars per jaar

Beeldende kunst

Bij beeldende kunst speelt een omslag in het curriculum en een organisatieverandering vergelijkbaar met theater. Esther Bos voor het tweede jaar aan lectoraat verbonden nu studieleider. . Verder met Annemiek Vera, Myrthe Nagtzaam en Til Groenendijk

Expertisecentrum Educatie

- Partnership in 2017 en verder met Nelly van der Geest op het vervolgprogramma 'Creatief Vermogen'. Gaat over het ontwikkelen van thematisch en lerend netwerk van Utrechtse scholen en culturele instellingen en de vraag hoe daarin kwaliteit te laten stijgen.
- Connecting Conversations ontwikkelen als intervisie voor studieleiders. Groep van circa tien studieleiders is gevormd die circa voer sessies per jaar gaan doen.
- Connecting Conversations met vrije inschrijving- voorjaar 2017
- Tutoren programma. Carolien Oostveen
- Deelname aan lectoraatsprogramma door Corrie Nagtegaal
- Bijdragen aan studiedagen bij Lek en Linge vanuit expertisecentrum georganiseerd.

Kunst en Media

BvR moderator al in 2016 van twee sessies met de onderzoekdocenten om tot een lerend netwerk te komen. In begin 2017 derde en voorlopig afsluitende sessie.

Kunst en Economie

Met twee onderzoekers, Arjan Moerbeek en Carolien Hermans (ook verbonden aan lectoraat Creatieve Economie) vanuit Kunst en Economie eind 2016 een aanvraag gedaan bij ZonMw (80.000) ism Nivel (wetenschappelijk onderzoeksbureau in de zorg) en Axion Continu (zorginstelling Utrecht). Onderzoek naar effecten kunst op zorg.

- daarnaast Ruben Jacobs K&E deelnemer in programma van het lectoraat

DE KUNST VAN HKU

Platform skills 21th century

Bart trekker vanuit HKU samen met Marinka Copier van dit platform.

Samenwerking andere lectoren

Samen met Jan en Nirav de ambitie om met een steviger verhaal over 'maken' te komen ihkv HKU. Deze sluit aan op de eerder genoemde onderzoeks-, advies- en maakagenda die met externe lectoren wordt gemaakt. Daarin ook verder ontwikkelen en grond geven van het begrip 'performatief onderzoek'.

Impliceert tevens een werkplaats of anderszins te ontwikkelen om vakgenootschap vorm te geven voor HKU lectoren. Dit heeft in 2016 weinig vorm gekregen. De eerder genoemde studio 118 is hiervoor een goede plek. Met Nirav meewerken aan het platform Kunst en vooral het ontwikkelen van de vorm van werken als in een werkplaats

De Baak

Impulsen in leeromgeving. Opdrachtonderzoek omvang 20.000 p jaar. Gedurende twee jaar.

Uitvoering projectleiding en onderzoekprogramma: Carolien Oostveen- beeldend, Anouk Saleming- performatief.

- de baak Hospitality: leeromgeving

In het vervolg over onderzoek naar de impact van de leeromgeving, dat gedaan is bij ROC MN, heeft De Baak Hospitality de opdracht gegeven om te onderzoeken hoe de leeromgeving te versterken. Uitgangspunt van dit onderzoek is de dubbelslag in het thema leeromgeving: we geven de leeromgeving vorm, we werken er in en we agenderen de leeromgeving als leer- en onderzoeksthema. Een omgeving waar je andere vaardigheden als student of deelnemer kan ontwikkelen en die dus verandering en ontwikkeling ondersteunt.

Samenwerking HKU- HU- Aeres

De eerder beschreven samenwerking met HU en Aeres in de driehoek kunst-onderzoek en praktijk (organisatie) wordt in 2017 concreet in verschillende projecten:

Festival onderzoek op 11 mei 2017. Lectoraat methodologie van Daan Andriessen wordt eerste periode van 4 jaar afgesloten met een dag lang researchfestival. De driehoek praktijk-onderzoek-kunst als basis voor professionalisering staat daar centraal Daar vanuit MP en lectoraten Nirav Christoph en Jan IJzermans ook een twintigtal bijdragen aan leveren. Werkvormen, verhalen, work in progress etc. Voorafgaand aan dit festival systematisch ruimte creëren waarin onderzoekers/betrokkenen van diverse lectoraten de 'driehoek' onderzoeken.

Meedoen in NRO-aanvraag. Aanvraag professionele frames waar lectoraten van Daan Andriessen en van ons meedoen in de aanvraag vanuit Manon Ruijters en Tom van Oeffelt ingediend. Drie MBO scholen als partners die elk drie teams inbrengen. En daarin werken met interventies vanuit de drie begeleidende lectoraten.

DE KUNST VAN HKU

Research- Practice- Partnerships

RPP. Lectoraat Manon Ruijters heeft een netwerk van (onderwijs) organisaties ontwikkeld waar ze zogenaamde, uit Amerika overgenomen, Research Practice Partnerships willen aangaan. Dat draait allemaal om het vergroten van professionele identiteit c.q. het professionele systeem in (onderwijs) organisaties. Vanaf 2017 werken we daar gezamenlijk aan. Opzet is dat elke deelnemende instelling een groepje professionals aanwijst die zelf ontwikkelend en actiegericht praktijkonderzoek doen om het professionele systeem te versterken. De lectoraten begeleiden dit onderzoek en geven daar impulsen aan. We maken een programma van twee stevig opgezette tweedaagses per jaar die telkens door de groep keyplayers (1 per instelling) wordt voorbereid. Volgende slag maken in netwerkontwikkeling/ professional development verder bouwen op principe waar ik al langer mee werk in Innovative Conservatoire.

LKCA

Opdracht onderzoek om nieuwe werkwijze praktijkonderzoek met en voor LKCA uit te werken. Omvang 10.000 Uitvoering o.a. Brechtje Wedman als projectleider en daar nog twee ervaren praktijkonderzoekers bij zoeken.

LKCA heeft het lectoraat gevraagd om met hen op zoek te gaan naar een nieuw instrument waarin tacit knowledge, de stilzwijgende kennis, bij professionals in de kunst- en cultuureducatie bewust en zichtbaar wordt. En waarbij tevens nieuwe vormen worden gecreëerd om deze kennis te ontsluiten voor andere professionals en organisaties in dit veld. Het lectoraat creëert een klein onderzoeksgroepje samen met LKCA om in het veld educatieve momenten te bezoeken, en daar te zien/te spreken over hoe de drie voices zichtbaar kunnen worden gemaakt.

Internationaal

In het verlengde van mijn openbare les en het concept van de drie stemmen heb ik een voorstel voor een internationale key-note bij Elia gedaan. De Europese vereniging voor kunstvakonderwijs, voor de Elia Academy van 5-7 juli in Londen. Exploring Elasticity in teaching and learning in the arts.

Voorts een Seminar over coachend lesgeven mede organiseren met het Innovative Conservatoire. Een nader te bepalen seminar in het najaar 2017.

Externe onderzoekers

Buiten de HKU docent-onderzoekers om biedt het lectoraat ook ruimte voor externen om aan te sluiten. Peter Rombouts is veranderkundig organisatie adviseur en gespecialiseerd in niet-talige interventies. Hij doet onderzoek naar de inzet van dans op plekken/in organisaties waar dat niet gebruikelijk is. Wat zijn ontwerp criteria voor deze onthullende interventie?

DE KUNST VAN HKU

Elisabeth Bogaard, trainer/adviseur doet onderzoek naar hoe de kunsten kunnen bijdragen aan 'presencing' en het ontvouwen van de emerging future, zoals beschreven in de U-theory van Otto Scharmer

III- kwantitatieve en kwalitatieve output:

In het meerjarenplan is de volgende jaarlijkse, kwantitatieve output van het lectoraat geformuleerd die voor 2017 het volgende inhoudt:

Het lectoraat zet vijf trajecten op was in vorige jaarplan (en ook in meerjaren plan) geformuleerd. Deze zijn in 2016 vormgegeven. We verdiepen dit nu verder in diverse onderwijsvernieuwingprojecten.

- *Master Kunst Educatie*: onderzoekvisie binnen studie geformuleerd en gewerkt aan nieuwe manieren van reflecteren, relatie kunstenaarschap (makerschap)/ docentschap. In 2017 onderzoeken of en zo ja welke studenten met hun beoogd onderzoek zouden passen bij kunst en professionalisering.
- *Master Crossover Creativity*: Meer systematische uitgewerkte werkwijze ontwikkeld met studenten en hun individuele onderzoeken binnen het thema kunst en professionalisering.
- *Team Docent beeldend werkt aan 1 onderzoek*: vanuit de tagline 'maken als motor' visie ontwikkeld door team over uitgangspunten en curriculum van studie en deze omgezet in interventies. Lectoraat heeft daarin begeleidende en katalyserende rol.
- *School of Theatre*. Meer verbonden docenten in team en opleiding en vergroot eigenaarschap voor de opleiding door nieuwe vormen van aanpak.
- *Expertisecentrum Educatie*: partnership verder vormgegeven door o.a. inhoudelijke bijdrage aan interdisciplinair werken en professionalisering van docenten.
  - a- Vervolgprogramma ontwikkeld ism Nelly van der Geest voor partners van creatief vermogen.
  - b- Voor studieleiders 6 bijeenkomsten georganiseerd van Connecting Conversations
  - c- Tutorprogramma vormgegeven en uitgevoerd ism met tutoren over werkvormen en reflectieinstrumenten.
  - d- inzet in externe opdrachten van Expertisecentrum zoals middagen voor Lek en Linge
- *Kunst en Media*: versterkt lerend netwerk binnen Media, 85 % van docenten inclusief opdrachtgever is tevreden (8>) over de sessies en de impact van het gevolg.

Samenwerking

- *Samenwerking met lectoraat maakonderzoek en lectoraat performatieve maakprocessen*: mondt o.a. uit in een geformuleerde HKU-lectoren-visie (mogelijk in een artikel of andere vorm van kennisdeling) over Makerschap en maken.
- *Platform skills 21st century*: samen met Marinka Copier trekkersrol van het netwerk gericht op 4 werkplaatsen per jaar.

DE KUNST VAN HKU

- *Samenwerking HKU- HU- Aeres:*

- a- samenwerking is zichtbaar door koppeling van docent/onderzoekers van de diverse hogescholen aan elkaar en gezamenlijk onderzoek naar de 'drie stemmen'.
- b- HKU heeft bijdrage op Onderzoeksfestival in mei 2017 met 20 onderzoekers.
- c- Inbreng van MP in NRO-aanvraag, waarin visie op de professional beschreven. Lectoraat biedt/kiest team van professionals die actiegericht onderzoek doet ter versterking van professionele systeem. Tevens inhoudelijke en bijdrage in werkvormen in te organiseren bijeenkomsten in research-practice-partnerships

Minimaal twee publicaties:

- a- Digitale platform musework.nl is ongoing. De onderzoekers leveren d.m.v. reflecties feedback op de activiteiten die zij organiseren t.b.v. hun onderzoek. Het systematisch vastleggen van de (tussen) resultaten en ervaringen is zichtbaar op musework.
- b- Dit levert fundament voor het jaarboek Blad, dat komend jaar voor 2^e keer wordt gemaakt.
- c- Tevens werkvormenpublicaties voortzetten.

Jaarlijks 25.000 euro aan inkomsten voor workshops, bij- en nascholingstrajecten. Doel hiervan is de rendabiliteit van het lectoraat te vergroten.

BvR geeft les in 2 HKU masteropleidingen Kunsteducatie en Crossover Creativity (beide 0,05). Inzet voor andere programma's bij HKU is voor 40 uur begroot bij EE. Carolien O geeft les binnen minor Innovatie door Kunst van CHE en doet onderzoek naar leeromgeving De Baak. Anouk Saleming werkt eveneens in het project van de Baak. Brechtje Wedman ondersteunt kennisdelingsproject bij LKCA.